

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

Cap. IV. De nocturnis Vigiliis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

vitutis pensum; Nocturni autem, & Laudes ad Nocturnam synaxim pertinent, sive unum duntaxat Officium, sive duplex efficiant, quam controversiam initio capituli quinti solvemus. Dico tertio, diurnas preces in Matutinas, & Vespertinas distribui. Et quidem abusus, & vulgi acceptio, Primam, Tertiam, Sextam & Nonam matutino; Vesperas, & Completorium vespertino tempori assignant. At peritiorum sensus, sacrorumque Canonum sanctiones ad pomeridianum & vespertinum tempus etiam Nonam adjungunt. Aliarum Officiorum divisiones à varietate temporis desumuntur: quo pacto dicimus aliud esse Officium feriale, aliud Festivum; aliud Quadragesimale, aliud Paschale, quorum omnium rationem, & causam Durandus in Rationali, & antiqui Patres, Isidorus, Alcuinus, Rupertus, Amalarius, Rabanus, & alii in suis Tractatibus de divinis Officiis doctè & eruditè explicarunt.

CAPUT IV.

DE NOCTURNIS VIGILIIS,

§. I.

Cur nocte orandum sit. Etiam Ethnicos nocturnas vigiliis celebrasse in honorem Deorum. Exhortatio ad vigilandum. Oratio ut mysticæ fugentur tenebræ.

I. **B**enè se res habet, ut verba usurpem (a) Salviani viri sanctissimi: jacta sunt fundamenta operis piæ molitione cœpti, & divini Officii amore suscepti. Jam ipsius Officii majores partes explicare aggredior à nocturnis vigiliis incipiens. Tametsi enim à primis Vesperis Ecclesiastica dies, quoad solemnem horarum Cano-

a Salvian, initio l. 3. de gub. Dei.

nicarum recitationem, initium ducat; à nocturna tamen synaxi juxta diei naturalis ordinem ordiri libuit. Antiqua est autem vigiliarum devotio, familiare bonum omnibus Sanctis, teste (*b*) Isidoro, hoc enim tempore vastator Angelus transiens Ægyptiorum primogenita percussit. Quare nocturnis vigiliis orandus est Dominus, inquit (*c*) Drogo Abbas, ut gladio verbi sui invisibiliter penetrantis, opera vitæ nostræ prioris tenebræ in nobis percutat, & annihilat, quæ per Ægyptiorum (*d*) primogenita significari novimus: in quibus etiam Pharaoni, id est regi tenebrarum captivati servivimus. Qui enim facit peccatum, servus est peccati. Dum enim propriis obediremus voluptatibus, (sicut ait (*e*) Apostolus, *fuiſtis aliquando tenebra*) malignis spiritibus excæcati obedivimus: nunc autem conversi, & facti lux in Domino ante ipsum intuitu vigili pernoctantes id etiam postulemus, ut ipsum fide cernamus, qui per Israelis primogenita signabatur, quia prima est, & fundamentum omnium virtutum. Ab Angelo autem vastatore tuti esse poterimus, si Passionis Dominicæ in sanguine Agni designatæ imitationem ubique teneamus, cujus signa si diabolus in nobis profexerit, exterritus disperebit. Hoc etiam tempore, dum medium silentium teneret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens Dei Sermo à regibus sedibus veniens pro salute nostra de Virgine nasci dignatus est: atque ipso eodem tempore, qui judicandus venit in primo adventu, in secundo cum gloria judicaturus adveniet, sicut fur in nocte: quocirca ad vigilandum ipse pro nobis sollicitus nos exhortatur, beatos fore promittens quos invenerit sic facientes. Nocte itaque, ait Cælius (*f*) Lactantius, vigiliam celebramus propter adventum Regis ac Dei nostri, cujus noctis duplex est ratio, quod in ea & vitam tunc recepit, cum

b Isidor. lib. 1. de Eccl. offic. c. 22. *c* Drogo tract. de Johis Canonicis. *d* Exod. 12. *e* Ephes. 5. 8. *f* Lactant. div. instit. lib. 7. cap. 19.

passus est; & postea orbis terræ regnum recepturus est. Unum quoddam est de magnis Christi præceptis, ait Gregorius (g) Nyssenus, debere nos somno minimè addictos esse, quicumque ad vitam supernam respicimus. Nocturno enim tempore acrius proserpunt invisibilem hostium insidiæ, fervent carnis illecebræ, viget tenebrarum potestas, subrepunt animo impuræ cupiditates. Vita hæc nostra, clamat S. (h) Leo, in medio præliorum est: si volumus non decipi, vigilandum est; si volumus superare, pugnandum est. Media nocte surgebam, ait Propheta, ad confitendum tibi. Multa enim in illo tempore, inquit (i) Ambrosius, tentamenta proserpunt. Tunc fervet carnis illecebra, tunc tentator illudit, coquitur cibus, potusque digeritur. Stomachus ager, mens somnolenta, animus occupatus est. Itaque aut quiescenti calor soporis augetur, aut vigilantinondum pleniorrefusus est vigor, qui errorum cavere possit incurfus. Tunc igitur tentator assiltit, tunc retia jacet, quibus turbare possit mentem improvidam. Tunc spiritales nequitia tenebras offundunt, tunc omne ne fas suadere contendunt quando nullus arbiter culpe, nullus criminis conscius, nullus potest esse erroris testis. Tunc varias disceptationes pectori dormitantis infundunt, ut primò de statu mentis dejiciant reluctantem, & impellant ad erroris assensum. Ideò nocturno tempore sancta mater Ecclesia, ut castrorum acies ordinata, Deo dicatis viris excubias a gendas instituit, temporalis militiae studium æmulata. Rectè (k) Hieronymus. Bona est diurna meditatio, sed efficacior nocturna, quia per diem necessitates varix obstrepunt, occupationes distrahunt mentem, sensum duplex cura dispergit. Nox quieta, nox secreta opportunam se præbet orantibus, aptissimam vigilantibus, dum carnalibus occupationibus expeditum, col-

g Greg. Nyss. or. 11. in Cant. h Leo ser. 1. Quadr. i Ambros. in Ps. 118. v. 62. k Hieron. Ep. 36. de observ. vlgiliarum como 4.

lectum sensum, intentum hominem divinis conspectibus sistit. Rectè item (1) Chrysostomus. Non idè facta est nox, ut per totam dormiamus, & otiosi simus. Testantur hoc opifices, nautæ, negotiatores. Ecclesia Dei mediis surgit noctibus: Surge & tu, & vide astrorum choream, profundum silentium, magnam quietem. Obstupesce Dei tui miram dispensationem. Purior tunc est anima, levior, subtiliorque tunc est, sublimia videt, & expedita est. Tenebræ ipsæ silentiumque, multum in compunctionem inducere sufficiunt. Si autem & cœlum videris quasi innumeris interpunctum oculis, omni voluptate frueris statim concepta opificis sapientia. Inflectitur Deus nocturnis precibus, si quando tu quietis tempus facias lamentorum tempus. Hæc Chrysostomus.

II. Ipsimet Ethnici nocturni temporis religionem agnovisse videntur. Nocti enim divinos tribuebant honores, eique gallum immolabant, ut ex antiquis Scriptoribus ostendit Natalis (m) Comes in Mythologiis. Orpheus quoque Theologus, & Poëta celeberrimus, Noctis apotheosin hymno elegantissimo celebravit, quem hic transcribere non gravabor è Græco Latinum factum, nulla habita metri ratione, quod Græci carminis elegantiam Latino assequi despondeam. Sic autem inscribitur ΝΥΚΤΟΣ *Νύκτα, καὶ δαίσις*; Noctis suffimentum lampades.

Noctem; Deorum atque virorum generatricem cantibus celebrabo.

Nox omnium generatio, quam & Cyprin vocabimus.

Audi beata Dea, nigrum splendorem habens astris lucens,

Quiete gaudens, & quiete multi somnii:

Læta, delectabilis, pernoctationes amans, mater somniorum,

Oblivioni tradens curas, laborum quietem habens,

Hymnorum datrix, amica omnium, equis vecta, noctu splendens!

1 Ch. vii. hom. 26. in Act. Apost. m Nat. Comes Mythol. l. 7. cap. 12.

*Semiperfecta, terrestris, & cœlestis rursus ipsa,
Circularis, ludens, & cursibus per aëra iens:
Quæ lucem emittis ad inferna, & rursus fugis
In infernum: gravis enim necessitas omnia vincit.
Nunc verò beata nox, valdè dives, omnibus desideranda,
Et obvia, audiens sermonum supplicatoriam vocem
Venias benvola, timoresque dimitte splendore victos.*

His versibus noctem celebrat in nocte superstitionis sepultus Orpheus. Nocturnas autem pervigilationes in colendis Diis laudat *n*) Cicero: sacras item pernoctationes canit Critias Poëta Græcus apud *o*) Athenæum. Festum nocturnum Ægyptiorum *p*) Herodotus commemorat: & Diis nocturnis libationes fieri solitas recenset in Æthiopicis *q*) Heliodorus. In honorem Veneris pervigilium trium noctium olim fiebat, de qua re antiqua quædam carmina refert *r*) Lipsius in Electis. Eiusdem pervigilii meminit Plautus in Curculione hoc versu: Quid? tu Veneri pervigilare te vovisti Phædrome? & in Aulularia de vigiliis quoque Cereris mentionem facit: de quibus scribens *s*) Nazianzenus, Pudet me, inquit, nocturnum sacrum in lucem proferre, ac turpitudinem mysterium facere. Idem honor vulgatus in cæteros Deos. Fortunæ pervigilium lego apud Suetonium in Galba. Aliis Diis apud *t*) Livium, & iterum apud Suetonium in Caligula, & in Vitellio. Apollinis quoque sacrum media nocte factum idem in Augusto commemorat. Sabazia sacra in honorem Bacchi noctu celebrata *u*) Oppianus canit in Cynegeticis. Quædam alia nocturna sacra ab Ethnicis frequentata describit, & irridet Julius Maternus *x*) Firmicus libro de erroribus profanarum religionum ad Constantium & Constantem Augustos. Media nocte surrexisse Indos, ut laudarent Solem, scribit *y*) Philostratus in

n Cic. 2. de legibus. *o* Athen. Dipnosoph. lib. 13. cap. 8. *p* Herodot. lib. 2. *q* Heliodor. lib. 3. *r* Lipsius lib. 1. elect. cap. 5. *s* Nazian. orat. 19. *t* T. Livius lib. 2. *u* Oppian. de Venat. lib. 1. v. 25. *x* c. Firmicus c. 23. *y* Philostr. l. 3. 19.

vita Apollonii Nocturnum cultum Mitibus Diis, quos Milichios vocabant, à Myonensibus olim exhibitum docet Pausanias in Phocicis propè finem. Vigiliis item nocturnis cultam ab Ægyptiis Minervam (z) Themistius recenset. (a) Seneca Vestales virgines commendat, quæ ad sacra facienda noctibus excitabantur. Et hæc quidem dæmonum latriæ tribuerunt Infideles: Christianos autem summi Dei veros cultores in hoc vigilandi studio haud segnes fuisse, demonstratum est (b) supra.

III. Propter nocturnos cœtus quot olim calumniis Christiani, primo & secundo post Christi nativitatem seculo ab Ethnicis exagitati fuerint, notissimum est ex Tertulliani, Athenagoræ, Arnobii, Justini, & Minutii Felicis Apologeticis. Natio enim lucifugax, & latebrosa vocabatur, tum promiscui incestus, infanticidii, idololatriæ, & impiatæ religionis accusabantur. Ignorabant videlicet quid in his antelucanis congregationibus fieret, summo studio occultantibus Christianis nostræ fidei sacramenta. Ab ipsis itaque Apostolis sacrarum vigiliarum origo fuit. Nec desunt in veteri (c) testamento hujus pietatis exempla. Abraham de nocte consurgens filium immolaturus ascendit in montem. Jacob noctu scalam mysticam videre meruit, & luctatus cum Angelo usque mane, cœlesti benedictione repletus est. Noctu eduxit Dominus filios Israël de Ægypto. Samuel Propheta oraturus pro Rege clamavit ad Dominum tota nocte. Judith exibat nocte, & orabat. Regius Propheta layabat lachrymis lectulum suum per singulas noctes; media nocte surgebat ad confitendum Domino; quæsiuit Deum nocte, & non est deceptus: nocte visitatus est à Domino, & probatus: Et quia in nocte lucis opera peragebat, sancti Spiritus ignem misit Domi-

z Themist. orat. 13. a Senec. de provid. cap. 5. b cap. 1. § 3. & 4. c Genes. 22. 28. & 32. Exod. 12. 1. Reg. 15. Judith. 12. Psal. 6. 118. 21. 76. 104. 138. 133.

nus in cor ejus, ut luceret ei per noctem, cujus fulgore nox illustrata illuminatio facta est illi in deliciis: quare fugatis peccatorum tenebris, & principe tenebrarum debellato, alios etiam ad tanti luminis participationem invitans ait, *In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum.* O si scirent homines quam sanctæ, quam gratæ Deo, quam salutares sint sacræ Vigiliæ; non soli Monachi, & alii Ecclesiastici, sed & fideles singuli, simul in unum dives & pauper, noctem verterent in diem, nocturnis precibus summo studio insistentes. Ut vivas igitur, vigila: hoc age, inquit (d) Horatius. Et (e) Cassiodorus, *Quotidie triumphas, si benè vigilas.* Nestor item apud (f) Homerum sic suos hortatur ad vigilandum.

————— *Vigilate viri, atque insistite curæ,*
Vt faciis, somnumque oculis arcete nocentem,
Rebus in afflictis sero ne forsitan hosti
Ludibrium, risumque incuria nostra pararit.

Proverbium Græcorum est, ἐν νύκτι βουλή in nocte consilium: ad quod (g) Suidas, & Clemens Alexandrinus respicientes noctem vocarunt *εὐπρόσιτον*, quod benè provideat, quoniam anima tunc cessans à sensibus convertitur ad seipsam, & est magis prudentiæ particeps. Praclarè (h) Cyrillus Hierosolymitanus; *Quid nocte ad sapientiam utilius?* Nam in ea sæpè de Deo cogitamus: in ea divinorum oraculorum lectionem, & contemplationem meditamur. Quandonam majori mens nostra contentione psalmos canit, & preces fundit? nonnè noctu? Quandonam sapius ad nostrorum peccatorum recordationem venimus? nonnè noctu? Helladius Bezantinus apud (i) Photium, noctem, quæ græcè Νύξ dicitur, à νύξω id est stimulo, dictam per apocopen arbitratur, stimulamur enim in tenebris offendere.

d Horat. lib. 2. sat. 3. e Cassio. lib. 7. var. ep. 8. f Homer. l. Iliad. 16. g Suidas. N. ἔ. εὐπρόσιτον. Clem. Alex. lib. 4. Strom. h Cyrillus catech. 9. i Photius Code
 279.

tes; & ut (k) Antiochus Monachus in Pandectis asse-
 verat. Si in observandis excubiis attentè, ac prudenter
 vigilaverimus, vulnere atrocissimo consauciabimus
 adversarium. Docet (l) Climacus nequissimos hostes
 mille nocendi artibus instructos vigilare in exitium no-
 strum, ut somnolentia nos opprimant, & oppugent:
 Ar Vigilia, inquit (m) Antiochus, scutum miræ ma-
 gnitudinis est, & eleganti decore conspicuum nobis
 indultum à Deo adversus diabolum, ejusque milites,
 nimirum contra spiritus totius artifices malignitatis.
 Ipsimet Angeli, ut observat (n) Hieronymus, vigiles
 nuncupantur, quod semper vigilant, & ad Dei impe-
 rium sint parati. Unde & nos, ait ille, crebris perno-
 ctationibus Angelorum imitamur officia. Quod si in-
 stitiores aurifices, ut docet S. (o) Cæsarius, maturius
 vigilant, quatenus possint corporis necessaria provide-
 re: nos non debemus ante lucem ad Ecclesiam surgere,
 ut peccatorum indulgentiam mereamur accipere? Ve-
 rum in hanc sententiam super aurum & topazion, pre-
 tiosa verba (p) Ravennatis Archiepiscopi audiamus.
 Semper, & ad omnia vigilias esse salutare nullus igno-
 rat, quia revera plus vigilare, plus vivere est. Quæ
 ars, quod opus, quod tempus, quæ potestas, quod of-
 ficiū non vitæ lucra lucubratione perquirat? Rex in
 procinctu pervigil callidi hostis præcavet & evitat in-
 fidias. Miles in castris supervenientes nocturnos impe-
 tus cauta pernoctatione propellit. Nauta vigilando dif-
 fusi itineris incertas vias intrat, & calles transit invios,
 & vestigio furtivo ad lucrosi portus votivam pervenit
 mansionem. Pastor adjungit noctes diebus; & totum
 sibi tempus denegat dormiendi, ne qua lupis, suffra-
 gante somno, grassandi in gregem præbeatur occasio.
 Viator solers per auras noctis æstus solis prævenit,
 actumque diem providentius deputat mansioni. Hoc

k Antioch. ho. 104. l. Climac. gr. 18. & 19. m. Loco cit. n. Hieron. in cap. 4.
 Daniel. o Cæsar. hom. 33. p. Chrysole. serm. 24. de servo vigili.

Propheta sciens non die solo, sed & nocte tota clamabat ad Dominum: *Domine Deus salutis mea in die clamaui, & nocte coram te* Quid plura? Ipse Dominus pernoctat in oratione Dei, ut ante nos oratione liberet, quam redimat Passione. Et si pro servis Dominus vigilat, merito pro seipsis servos vigilare jubet. Hæc Chrysologus.

IV. O superna claritas, lumen verum, æterna lux, væ cæcitati meæ, væ tenebris meis, ni tu descendens illumines noctem meam. Væ torpori meo, væ somnolentia meæ, quæ caligare facit oculum mentis meæ ut non videat lucem tuam, & veritatem tuam. Dormitavit anima mea præ tædio, & involvor in tenebris filius tenebrarum ambulans ad tenebras in loco tenebroso, nisi tu desuper intonans in virtute tua dicas in auribus meis, Fiat lux, & discedat nubes magna, & caligo tenebrosa, quæ operuit superficiem cordis mei. (*q* Anima mea desideravit te in nocte, sed & spiritu meo in precordiis meis de mane vigilabo ad te: audivi enim vocem tuam per Prophetam præcipientem mihi, (*r*) *Consurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum: effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini, leva ad eum manus tuas.* Et dixi, (*s*) *Vbi est Deus, qui fecit me, qui dedit carmina in nocte?* Verè enim Domine tu dedisti carmina in nocte, ponens in ore meo cantica lætitiæ & exultationis, qui me de tenebris & umbra mortis eduxisti, & vocasti me in admirabile lumen tuum. Væ præteritæ nocti meæ, væ somnolentiæ meæ, quando dormiebam, & non vigilabam ad te. Et nunc gratias ago tibi, quoniam illuminasti me, & jam incipio videre in nocte fulgentissimum radium lucis tuæ, quæ nescit occasum. Tu radians in me potenti virtute reverberasti infirmitatem aspectus mei, & vidi me longe esse à te in regione dissimilitudinis, in tetrica, & horribili nocte. Illuminasti tenebras meas, & ecce video lumen cœli, & facta est

q Isaiz 26. 9. *r* 11en. 2. 19. *s* Job. 35. 10.

DIVINÆ PSALMODIÆ. CAP. IV. 119
mihi nox in deliciis. Utinam vigilando inveniam quod
amiseram dormiendo, inveniam scilicet amando, amem
inveniendo.

§. II.

*Laudes vigiliarum. Exempla vigilantium. No-
cturnum tempus maximè opportunum
ad orandum.*

I. **D**Ivo Bernardo familiare dictum erat, dormien-
tem Monachum Deo mortuum esse, nec sibi,
nec aliis utilem. Idem de reliquis hominibus cujusque
ordinis, & conditionis asseverat (a) Plato. Turpe est,
inquit, totam noctem somno indulgere. Quapropter
noctu omnes excitari convenit, & civilium ac dome-
sticarum rerum plerasque partes obire: magistratus
quidem per civitatem, ceteros in propriis ædibus. Som-
nus enim multus neque corporibus, neque animis no-
stris, neque actionibus competit. Nemo enim dum dor-
mit utilius pretii est, nihilo magis quam qui non vivit.
Quare quisquis vitæ & sapientiæ curam gerit, pluri-
mo tempore vigilat, quod ad valetudinem suam com-
modum est solum observans. Est autem hoc non mul-
tum, si rectè in consuetudinem assumptum fuerit. Hanc
magistri doctrinam sequitur (b) Aristoteles: Ante lu-
cem surgere ad valetudinem, & ad curam rei familia-
ris, & ad studium Philosophiæ prodest quam plurimum.
His accedit (c) Romanus sapiens: Extendamus vitam,
circumscribatur nox, & aliquid ex illa in diem transfe-
ratur. Docet (d) Pythagoras, ne vestigium quidem cor-
poris in lecto relinquendum: nullus enim est usus viri
dormientis, ut neque mortui. Silius Italicus de eadem
re sic cecinit: (e)

a Plato 7. de legib. b Aristot. in œconomicis. c Seneca epist. 122. d pythag.
in Symbolis. e Silius lib. 11.

Vigil ille, nec ullam

Ad requiem facilis, credensque abscedere vitæ

Quod sopor eripiat tempus.

Homerus & Hesiodus frequentissimi sunt in vigiliarum laudibus celebrandis. Cleanthis, & Aristophanis lucernæ toto orbe decantantur. Aristoteles, teste (f) Laërtio, cum se ad quiescendum componeret, græves imitatus æneam spheram brachio extra cubile protenso tenebat, ut cum nervorum rigorem sopor laxasset, pila delapsa in suppositam pelvim strepitu suo dormientem excitaret. Simile quid de Alexandro Macedone ejus discipulo narrat (g) Ammianus Marcellinus. Artaxerxem, Epaminondam, & alios eximios Duces semper vigilantes describunt Historici. Virgilius Æneam tuum aliis dormientibus vigilantem facit.

At pius Æneas per noctem plurima volvens.

Etiam filios Imperatorum Constantinopoli vigilias servasse refert Georgius (h) Codinus Curopolata libro de officiis magnæ Ecclesiæ, & aulæ Constantinopolitana. De Principe oratorum Demosthene celeberrimum circumfertur elogium, quod plus olei, quam vini consumeret: non solum quia abstemius erat, & ὑσποτότης, sed quia fabros omnes antelucanis vigiliis superabat: quare Pytheas, ut (i) Plutarchus asserit, ipsius Enthymemata lucernam olere dicebat. Et (k) Cicero in Tusculanis; Cui non sunt auditæ, ait, Demosthenis vigiliæ? qui dolere se aiebat, si quando opificum antelucana victus esset industria. Dio Cassius, & Joannes Xiphilinus monachus narrant in vita Commodi, quemdam Marcellum Strategum & assiduo scribendi exercitio, & victus tenuitate tantam sibi vigilantiam comparasse, ut omnibus esset admirationi. Plinius, & Seneca scribunt tribus annis integris insomnem permanisse Mæcenatem. Joannes (l) Schenckius in me-

f Diog. Laërtius in Aristotele. g Amm. Marcellin. lib. 10. & 16. h Codinus cap. 16. i Plutarch. in vita Demosthenis. k Cic. Tuscul. 4. l Schenck. tom 1. l. 1. observ. 125.

dicis observationibus compertos esse scribit, qui novem dies connivis oculis egerint. Nizolius ille Ciceronianus decennio somnum non vidit. Nobilis matrona per annos 35. insomnis fuit sana, & citra noxam. Mulier Patavina 15. diebus insomnis nulla re ad somnum perducere poterat. Hæc Schenckius. Addi potest S. Liduvina, quæ per annos 38. nunquam dormivit. Sed hæc prodigii monstrique loco habenda sunt. Ut enim scribit Theophylactus (m) Simocatta, perpetuò vigilare immortalitatis est proprium, dormire verò mediocriter nostrum est, & humanum; at ultra dormire quam satis est, mortuis potius, quam viventibus convenit. Notabile est quod S. (n) Epiphanius refert de studio vigilandi, quo Pharisei utebantur. Nam quidam eorum, ait, asseres sibi ipsis parabant dodrantis tantum latitudine, in his se ad vesperam locabant, ut si quis dormisset, in pavementum decideret, & rursus excitaretur ad orationem, per hoc quod vigilantem vitam haberent, quantum fieri posset. Alii lapillos ex aquis collectos sibi ipsis sternebant, ut dum his pungerentur, non in profundum somnum deferrentur, sed vigilantiam sibi ipsis parare cogentur. Alii spinas pro strato habebant ob eandem causam.

II. In Proverbium abiere versus Homeri. (o)

*Perpetuam noctem dormire haud principe dignum est,
Cui populi, cujus commissa negotia cura.*

Quos Oppiani (p) Commentator, sive Scholiastes ita eleganter mutavit:

*Non debet somno totas impendere noctes,
Cui libri commissi, & cui sapientia cura est.*

Scopeliano more vigilare adagium est, cui locum fecit Scopelianus (q) Sophista somni parcissimus. Hic solitus est exclamare: O nox, nam tu sanè maxima ex

m Simocatta ep. 55. nomine Parmenidis ad Chrysothemen. n Epiphanius l. 1. Panar. cap. 16. o Homer. Iliad. 2. p Schol. Oppian. l. 5. Halicuticon. v. 616. q Philostratus in Vitis Sophistarum.

parte confors es sapientiæ Deorum. Habet enim hominis mens in alto illo silentio quidpiam Divinitatis, si se intendat ad rerum sublimium speculationem. (r) Mandavit enim Dominus, ut Vates divinus cecinit, in die misericordiam suam, opera scilicet vitæ activæ: sed in nocte canticum ejus, opus videlicet contemplationis. Hinc præclarissimos quosque homines quotquot doctrina, vel sanctitate floruerunt, vigilantia maximo perè studuisse aded manifestum est, ut eorum exemplis plura volumina impleri possint. Notissimæ sunt Magni Antonii pernoctationes, dulcesque cum sole querimoniam, quod eo exoriente amabilis cum Deo lucta cessaret, & internæ suavitatis manna liquesceret. (f) Theophilactus Bulgariæ Archiepiscopus; Nocte, ait, secedebat Christus ad montem, monstrans nobis quod oporteat nocte quidem per quietem colloqui cum Deo, die autem morem gerere, & prodesse hominibus: congregare nocte, die autem distribuere congregata. Nocte igitur accipiamus orationis fluxum è spiritualibus venis, die verò effundamus hausta his qui opus habent. (r) Phornutus libro de natura Deorum; Opus est, inquit, lucubrationibus nocturnis, si quid in disciplinis proficere volumus: omnia enim præclara, ut testatur Epicharmus, melius noctu, quam diu cogitando reperiuntur. Usque aded necessaria vigilantia est, ut sine illa nullum opus laude dignum confici possit. Sapienter Comicus. (u)

— Vigilare decet hominem,

Qui vult sua tempore conficere negotia,

Nam qui dormiunt libenter sine lucro, & cum malo quiescunt.

Pastor ille centoculus, quem deceptum à Mercurio fingunt Poëtæ, cum vigilare desiit, desiit vivere. Vellus aureum insomnis Draco servabat, ut Apollonius Rho-

r Psalm. 41. f Theophil. in cap. 21. Lucæ. f Phornut. de nat. Deor. cap. 24. u Plautus in Rudente act. 4. sc. 2.

dius, & Valerius Flaccus in Argonauticis fabulantur. Aurea poma in Hortis Hesperidum pervigil quoque Draco custodiebat. His nimirum figmentis docuerunt Antiqui sine vigilantia nullum animi bonum servari, nullam posse virtutem custodiri. Leo fortissimus bestiarum ut fortitudinis, sic & vigilantia symbolum ab (x) Horo Apolline dicitur esse, quia minimo somno contentus etiam apertis oculis dormire videtur. Quid gal- lum memorem leonis hostem, quod magis solaris sit, teste (y) Proclo? Hunc ait (z) Plinius, excitandis in opera mortalibus, rumpendoque somno naturam genuisse. Eius autem exemplo hortatur nos ad vigilan- dum Petrus (a) Chrysológus: Ut quod nobis gal- lus impendit hospitibus, nostro nos creatori exhibea- mus.

III. Occurrit hic mihi, quod de Pantarba narrat Hiarches apud (b) Philostratum Lemnium. Lapis est pulchritudine insignis, & virtute admirabilis; ardet enim suavi quodam fulgore, & radiis perstringens oculos, diem vel media nocte accendit. Verum na- tura, ne tam pretiosum munus vilesceret, non modo occultis terræ visceribus abdidit, sed quamdam quo- que facultatem indidit, qua ex capientium manibus efflueret, ni provida ratione teneretur. Hæc omnia no- cturnæ orationi mirificè conveniunt. Si lux quæritur, quid illustrius? Et nox sicut dies illuminabitur. Si la- tebræ, quid occultius? hæc est enim multitudo dul- cedinis, quam abscondit Deus timentibus se. Si vis, quid potentius? (c) *Qui vigilaverit* ait sapiens, *securus erit, & inveniet sapientiam*. Habent terreni Principes cer- tas horas audiendis subditis, eorumque supplicationi- bus expediendis destinatas: Deus autem, tametsi au- diat omni hora clamantes ad se, nocte tamen prom-

x Horus lib. 1. hierogl. 18. y Proclus lib. de Magia. z Plinius l. 10. c. 21.
a Chrysológ. serm. 21. b Philostratus vitæ Apoll. lib. 3. cap. 14. c Sap. 6. 16.
& Proverb. 8. 38.

ptior esse videtur ad audiendum, de qua forsitan scriptum est; (d) *Orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno*. Media nocte venit Sponsus, & qui posuit tenebras latibulum suum, in tenebris quæri vult, & in tenebris se ostendere. Ad immolanda enim orationum sacrificia, ut scribit (e) Faustus Regiensis, amica sunt fruuentibus nocturna silentia. Nam si omne tempus æquè idoneum est ad quærendum in oratione Deum, quare dicit Propheta, (f) *Querite Dominum dum inveniri potest*? Vis autem scire quanta sit noctis opportunitas ad quærendum & inveniendum? Audi (g) Bernardum: Tempus feriatum commodius, aptiusque est, cum profundum nocturnus sopor indicit silentium. Tunc planè liberior exit, puriorque oratio. Quam secura ascendit solo arbitro Deo, sanctoque Angelo, qui illam superno altari suscipit præsentandam! Quam grata, & lucida verecundo colorata rubore! Quam serena, & placida nullo interturbata clamore, vel strepitu! Quam denique munda, atque sincera, nullo respersa pulvere terrenæ sollicitudinis: nulla aspicientis laude, seu adulatione tentata! O insignem nocturni temporis prærogativam! ô sacras noctes omni luce splendidiores!

METRUM VII.

O Nox purpureo splendidior die,
 O nox delitiis omnibus affluens,
 O nox, que radios prodiga cœlicos
 Spargis divite copia.
 Huc te fer tacito, cœrula nox, pede,
 Nox duris requies grata laboribus:
 O curas animi, diraque comprime
 Tristis murmura pectoris.

d psalm. 31. e Faustus epist. ad Felicem. f Isaiæ 55. 6. g Bernard. ser. ult. in Cant.

DIVINÆ PSALMODIÆ. CAP. IV. 121

Iam non Thessalicis diceris artibus
Præses, vel scelerum mater, & horridi
Inferni soboles, Eumenidum parens,
Atrix fœda cupidinum.

Hæc de te veterum fabula finxerit:
At nunc Angelici conscia luminis,
Nunc solis rutila luce serenior
Nigris in tenebris nites.

Tu nunc paciferum mentibus olium
Infundens, superum munera dividis;
Te nunc sollicito querit anhelitu
Sanctis iustus amoribus.

O Nox connubii pronuba mystici,
Confors æthereæ nox sapientia.
Cujus per tenebras sol novus emicat
Sponsi vultus amabilis.

Salve, & dum patria perdita gaudia
Mœrens hic recolo, præcipitem polo
Cursum ne acceleres. Da veniam, tua
Si nunc turbo silentia.

Vrit siderea me patriæ decor,
Cum fulget tenero Cynthia lumine;
Vrit me nitidis pervigil ignibus
Stellati tholus ætheris.

O celsi placidas excubias poli,
O noctis choreas, & tremulas faces,
O veras supera lucis imagines
Æterni thiaso chori.

Cur me jam nimio tempore corporis
Vinctum compedibus cernitis exulem?
Heu! terrena nimis desipiunt mihi,
Si summum intueor polkm.

A Sectariis damnari vigilias. Quota hora nocturna synaxis persolvi debeat. Somnus post vigilias Monachis interdictus, & cur? Oratio ad Deum ut excitet nos.

1. **H**As noctis delitias, hunc splendidissimum fulgorem, carnalis & obscura Sectariorum cæcitas sustinere non potest, eorum præsertim, qui à quibusdam somniculosi, ab (a) Isidoro Nyctages nuncupantur. Irrident enim, & damnant impudenti temeritate nocturna sacra, sicut & alios Ecclesiæ ritus, superstitiosum esse dicentes jura temerare divina, quæ noctem ad quietem tribuerunt. Horum antesignanus fuisse videtur sui nominis everfor Vigilantius, quem D. (b) Hieronymus confutat, & per jocum Dormitantium appellat. Hujus hæresim ab inferis revocavit Joannes Vvicleff, contra quem stetit murus æneus, & columna ferrea pro domo Dei Thomas (c) Valdensis fidei Catholicæ eximius propugnator. Recentiores omitto, qui ventrem pro Deo colentes, non solum nocturnas vigilias, sed ipsam Dei legem, gravem & intolerabilem existimant. Quamvis autem, teste (d) Phæbadio Agennensi Episcopo, destruenda sint aliena, ut nostris credatur; hi tamen à viris doctissimis roties devicti ac debellati fuerunt, ut nequaquam expediat, aut necessarium sit novum cum illis certamen inire: cum præsertim verissimum sit id quod olim sanctus (e) Irenæus scripsit, universæ terræ elleborum non sufficere hæreticis, ut evomant stultitiam suam. Atque utinam istorum pervicaciam & mollitiem, etiam in-

a Isidor. lib. 8. orig. cap. 5. b Hieronym. ep. 53. c Thomas Valden. tom. 3. de Sacrament. tit. 3. c. 25. & seqq. d Phæbad. initio lib. adv. Arianos. e Irenæus lib. 2. cap. 54.

ter Catholicos & Orthodoxos non imitentur quidam, qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt. (*f* Polidorus Virgilius Scriptor in plerisque futilis ac temerarius, nocturna sacra semper fuisse damnata tradidit ob periculum impuditiæ. Sed error tam supinus exhibilari potius debet, quàm confutari. Quod enim frequentius exercitium, quæ magis vulgata pietas in primis Christi cultoribus, quam sacræ pernoctationes, & pervigilia, ad quæ passim utriusque sexus fideles in Ecclesia convenisse sancti Patres, & Historiographi commemorant? Lego quidem in Concilio (*g*) Eliberino sub Marcello primo, tertio post Christum seculo, vel, ut alii malunt, sub Sylvestro, vetitum ne sœminæ in cœmeteriis pervigilarent, eo quod sæpè sub obtentu orationis scelera latenter committerent. At sublatas ab Ecclesia vigilias apud antiquos Scriptores nusquam lego. Nunc autem in hac senescentis seculi fœce, refrigerante charitate, sublatae sunt quoad laicos vigilias: cujus tamen Pontificis decreto hoc factum sit, non invenio. Tomo tertio (*h*) Conciliorum editionis Coloniensis extat de hac re canon Concilii Palentini, quod in Hispania celebratum est anno 1322. sed quia Oecumenicum non fuit, universalem Ecclesiam obligare non potuit. Fictus (*i*) Auctor sermonum ad fratres in eremo, sanctum Ambrosium hortatu S. Monicae vigilias abstulisse ait, quod plurimi Christianorum illud noctis tempus ludendo, ac choreas agendo traducerent. At hi sermones nulla fide digni sunt, & perperam adscribuntur Augustino, multum licet reclamantibus quibusdam, & ex ipso Augustino libro 9. Confessionum liquet eo tempore propensiori studio iisdem vigiliis Orthodoxos incubuisse, occasione Arianicæ persecutionis: imò in Africa etiam cytharæ introductæ fuerant, & additæ sacris hymnis, quas tamen se agente

f Polid. Virgil. de inv. rerum lib. 6. cap. 4. *g* Concil. Elib. c. 35. *h* Tom. 3. Conc. p. 21. *i* Ad fratres in eremo sermo. 23.

II. Olim Christiani tribus primis vigiliis tres nocturnos divisim, quarta verò vigilia laudes recitabant. Tantus erat ardor charitatis, ut quater in nocte surgerent ad orationem: prima vigilia ad primum nocturnum, secunda ad secundum; tertia ad tertium, quarta ad laudes persolvendas, vel omnes simul, vel divisi in cohortes: de qua re legendus D. (l) Thomas in Epistolam primam ad Corinthios, Baronius tomo primo Annalium; Suarez tomo secundo de religione, & doctissimus Francolinus. Nunc tres Nocturni simul cum Laudibus recitantur, & quidem à multis Religiosis media nocte, ab aliis prima vigilia, ab aliis tertia circa galli cantum: à Clericis autem secularibus circa finem quartæ vigiliæ matutinæ. Monachi verò sub (m) Regula sancti Benedicti militantes aliis ritibus utuntur. Sanctus enim Pater annum dividit in duas partes, æstivam scilicet à Paschate usque ad Calendas Novembris, & hyemalem ab ipsis Calendis usque ad Pascha. Tempore æstivo ita præcipit horam vigiliarum temperari, ut Nocturnis decantatis incipiant matutina crepuscula: ita quod parvissimo intervallo post Nocturnos custodito mox matutini, qui incipiente luce agendi sunt, subsequantur. At hyemis tempore juxta considerationem rationis, Octava, inquit, hora surgendum est, octava nimirum planetaria, & inæquali. Quæ sanè octava expleta esse debet, ut explicat (n) Smaragdus Abbas Scriptor fide dignissimus, quod Monastici spiritus purissimos latices in ipso fonte potarit. Ejus verba sunt ista: Hora septima noctis tota, & octava dimidia pulsato signo omnes pariter surgant, & sic illa quæ restat dimidia hora de octava inter signorum explicetur intervalla, ut ab

k Aug. conc. 1. in Psal. 32. l D. Thom. in ep. 1. ad Gor. cap. 14. lect. 6.
Baron. an. 51. nu. 69. & seqq. Suarez tom. 2. de relig. lib. 4. c. 4. Francolin. c. 1. 2. & 5. & alii apud ipsos, contra Azorium p. 1. lib. 10. cap. 2.
m S. Bened. reg. cap. 8. n Smaragd. comment. ad c. 8. regulæ.

hæc hora nona noctis inchoetur Psalmi laus ipsa nocturna. Talis mihi videtur esse sensus positus, ut post sex horas noctis pausetur adhuc septima tota, & octava hora dimidia: & intervallo signorum facto quasi hora dimidia incipientes à nona hora noctis, alacres animo, & corpore non pigro divinæ laudis officium reddant Domino Jesu Christo. Hactenus ille. Ex quo redarguere possumus neotericum Benedictinæ Regulæ explicatorem Antonium (o) Perez cæcutientem hoc loco in hujus octavæ horæ explicatione. Porro hæc hora noctis octava ferè coincidit cum secunda post mediam noctem horologii astronomici, quo Galli, Hispani, & plerique Germanorum utuntur. Et hanc esse horam competentem nocturni officii decantandi, circa finem videlicet tertiæ vigiliæ, probat Francolinus ex communi Doctorum sensu, & ex antiqua consuetudine Ecclesiæ Romanæ. (p) Basilius Monachus Laure Maleini præfectus, Audita, inquit, hora octava surgendum est: hunc terminum transilire Monachos non debet. Nec obstat huic assertioni illud Psalmographi, Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Media enim nox non mathematicè, sed moraliter: non per æqualem terminorum distantiam, sed per solam intra dictos terminos inclusionem accipi debet. Sanè (q) Chrysostomus vitam Monachorum describens, eos ad galli cantum surrexisse asseverat his verbis: Postquam gallus cantavit, statim veniens Prælati, & pede solum simpliciter cædens omnes excitavit, mox statim surgentes stant, hymnos canentes Propheticos multa cum vocis consonantiâ, cum aptè compositis concentibus. Nec aliter intelligendus mihi videtur (r) Simeon Monachus, quem Græci juniorem Theologum vocant, ad differentiam Nazianzeni, dum ait: Oportere Monachum nocte media ante dilucu-

o Ant. Perez in c. 8. Regulæ. p Basil. Monachus in asceticis. q Chryf. hom. 19. ad 1 op. Antioch. r Simeon. 23. de oratione & fide, moribus.

lum surgere, ad doxologiam congregari, ad principium Hymnodiaæ attentum esse, ad Hexapfalmum, ad versiculos, ad lectionem. Nam & hic media nox in latiori significatione accipienda est. Hæc autem assignatio temporis ad publicam pertinet recitationem: nam privatæ aliam esse rationem nullus est qui ignoret. Veteres antelucanam lucubrationem non nisi sub finem Autumni incipiebant, ut ostendit (s) Muretus rei antiquariæ scientissimus. Ita Satyricus: (t)

*Post finem Autumni media de nocte supinum
Clamosus juvenem pater excitat: accipe ceras,
Scribe puer.*

Ad hunc morem respexisse videtur S. Pater Benedictus. A sancto enim Paschate, quod circa veris æquinoctium esse solet, usque ad Calendas Novembris, circa finem scilicet Autumni, sic horam surgendi temperavit, ut persoluta nocturna synaxi jam dies illucescat. A prædictis verò Calendis usque ad Pascha tali hora surgendum esse præcepit, ut corporibus necessaria quiete jam refectis, quod post vigiliis restat tempus, non iteratæ dormitioni, sed rerum divinarum meditationi, sacrisque studiis impendatur.

III. Hoc institutum, ne dormiant Monachi post vigiliis, semper antiquis Monachis inviolabile fuit, illudque commendat (u) Cassianus duplici ex causa. Prima ne purificationem nostram nocturnis orationibus acquisitam invidus hostis somni illusionem contamineat. Secunda, ne somnus ille inertiam Monacho parturiat, ac per totum diem vigorem ejus obtundat, cordis pinguedinem exhauriat, & debilem reddat eum adversus insidias nimici. Objiciunt pigri Endymiones, se ideò post vigiliis somni quietem repetere, ut valetudini consulant, corpusque validum servant diurnis exercitationi-

s Muret. l. 18. var. lection. cap. 13. t Juvenal. sat. 14. v. 190. u Cass. lib. 2. cap. 13.

bus. Verum hanc ridiculam inertiae excusationem eludunt Medici, qui & dormiendi spatium septem horis diffiniunt, & longiorem somnum non parum officere valetudini asseverant. Somnus enim multus, ut monent (x) Hippocrates & Avicenna, laxat membra, calorem nativum hebetat, gravat caput, stupidum facit, & obliviosum, multorumque morborum fons & origo censetur. Quidam quoque medicus animarum in vitis (y) Patrum dicebat: Satietas somni mentem, sensumque hominis stupidum, & pigrum reddit: vigiliae autem tam sensum, quam mentem subtiliorem, ac puriorem efficiunt. Marsilius item (z) Ficinus inter primarios studiosorum hostes somnum recenset matutinum. Quamquam stultum sit medicorum doctrinam illis proponere, qui carnem suam crucifigere, & animam perdere debent, ut servent. Scriptum est enim, quia (a) prudentia carnis mors est: itemque, sapientia carnis inimica est Deo, & sapientia Dei non invenitur in terra suaviter viventium. Et qui eam invenit, super salutem, inquit, & omnem pulchritudinem dilexi sapientiam. Hanc quaerebat ille Monachus apud Petrum (b) Damianum, qui post solemnes vigiliis somnolentia oppressus hostem vincebat dicens: Accidietur cor, palpitent oculi, os per crebra balaustra gannire non cesset, caput etiam nutet, & ad ima devertat; sed quia hæc omnia me perimere nequeunt, ad consentiendum hujus temporis somno nullatenus superabunt. Sanctus autem (c) Romualdus somnum post vigiliis adeo exosum habebat, ut si quis ei confiteretur se illo tempore obdormisse, nequam posset eo die cum ejus licentia sacra Missarum solemniam celebrare. Grodegandus Metensis Episcopus in Regula Canonicorum, quam edidit tomo primo Spicilegii vir Cl. Lucas Dacherius cap. 15. vetat sub pœna

x. Hippoc. 2. aph. 3. Avicen. 2. & 3. primi. y. Vitæ PP. l. 3. c. 2. z. Ficin. lib. 2. de sanit. studiosorum cap. 7. a. Ad Rom. 8. 6. 7. Job. 28. 13. Sap. 7. 10. b. Petr. Damian. lib. 6. ep. 17. c. Idem in vita sancti Romualdi.

excommunicationis, ne in intervallo post vigilias nocturnas quis dormiat, nisi quem infirmitas cogit, & hoc cum licentia. Christianus Pædagogus rectè nos instituens apud (d) Clementem Alexandrinum, Tædia, inquit, dormitationes, pandiculationes, & oscitationes sunt instabilia animæ fastidia. Non est anima, quæ somno indiget, ipsa enim est semper mobilis, sed corpus quod quieti traditur, resolvitur, dum anima non amplius corporaliter operatur. Et ideo Deum mente semper versans per continuam consuetudinem corpori vigiliam inferens exæquat hominem Angelicæ gratiæ, vitæ æternitatem ex meditatione vigiliæ suscipiens. Ea porrò intervalla, quæ post nocturnam psalmodiam usque ad ortum dici protenduntur, beatissima vocat sanctus Abbas (e) Ælredus, quia tunc magna sit in cordibus nostris multitudo dulcedinis, suavitas devotionis. Eadem spatia commendans (f) Gilbertus Abbas, exclamat: Deus bone! hora illa noctis quàm sine nocte est, quàm nox illa illuminatio in deliciis! Orationes illæ privatim fiunt, sed privata non petunt. Submissior quidem vox, sed mens intensior, & preces tacitæ multum habent acuminis. Sed quo fortius erubescas, vade piger ad Epicuri (g) sectatores, & vel ab ipsis disce vigilantiam.

Vt jugulent homines surgunt de nocte latrones.

Vt te ipsum serves non expergisceris? atqui

Si nolis sanus, curres hydropicus; & ni

Posces ante diem librum cum lumine, si non

Intendes animum studiis, & rebus honestis.

Invidia, vel amore vigil torquebere: nam cur

Quæ ledunt oculos festinas demere, si quod

Est animum differt curandi tempus in annum.

Sic canit qui se unum Epicuri de grege fatetur. Verum

d Cl. Alexandr. l. 2. Pædag. cap. 9. e Ælred. hom. de duob. discip. euntibus in Æmaüs. f Gilbert. serm. 23. in Cantic. g Horat. lib. 1. Ep. 2.

hujus & aliorum sapienter cantantium, & incantantium carmina aspides surdæ, viles animæ, somni mancipia obturatis auribus aspernantur. Ut enim magnus (b) Orator ait: Non possunt audire stulti vocem clamantis sapientiæ. Plura de vigilantia Cresolius tomo 2. Anthologiæ cap. 4. Observat autem Petrus Roverius in illustrationibus Historiæ Monasterii Reomaensis num. 34. quod officii cursus ferè ibi peragebatur nocturnis horis ex Regula S. Macarii, nam dicto Matutino meditationi vacabant Monachi usque ad horam secundam, deinde usque ad nonam opus manuum exercebant, more scilicet Ægyptiorum, de quo Cassianus lib. 3. instit. cap. 2.

IV. Suscita nos Domine, ut vigilemus, & oremus, ne incidamus in tentationem, quoniam tribulatio proxima est, & non est qui adjuvet. Quam citò clauditur oculus, ne te videat: collabitur pes noster in hoc mare magnum, & spatiosum manibus, ubi sunt reptilia, quorum non est numerus, quæ somniorum suorum phantasiis intentatam ludificant animam, & trahunt in cor maris, unde non facilis ad superiora reditus est, nisi tu emittas manum tuam de alto, & libera nos de aquis multis. Suscita nos Domine, ut tecum vel una hora vigilemus, & oremus. Quis autem est qui tecum vel una hora vigilet? Etiam in cælo non est factum silentium; nisi quasi media hora; quantò minus in terra una hora vigilabimus tecum? Quoties redis ad nos, & invenis dormientes, & tamen benignè suscitas nos, & iterum abis secundo, & tertio eundem sermonem dicens? Statim autem ut recesseris, iterum somnus occupat nos, nec vigilare possumus, nisi quandiu nobiscum es, & suscitas nos. Venis in secunda, & tertia vigilia; Sed beatus ille, quem tunc inveneris vigilantem.

¶ Demosthenes 1. olyntiaca.

*Amor vigilare facit. Quomodo vigilandum sit.
Quæ sint vigiliæ mysticæ.*

I. **V**igilare non potest qui non amat. Jacob ille, cui tam facilis erat somnus, ut etiam in arena procumbens, duroque silici innixus inter hostium appropinquantium insidias suavi posset sopore demergi, cum tamen amori deditus esset, omnino dormire non poterat, & somnus fugiebat ab oculis suis. Ita quicumque diligit, dormire non potest: quicumque amator sapientiæ est, manè vigilabit ad eam, quoniam qui vigilat, inveniet illam. Vigiliæ inducit amor, ait (a) Gilbertus noster, amantis anxietas illum dormire non sinit, somnolentiam excutit. Amor de quiete ipsa redditur inquietior. Tunc magis vires exercet dulce incendium, & flamma vorax de latibulis evadens vacuo liberius evagatur in animo, altius possidens, & avidius depascens. Occasione accepta suum nescit amor non exercere negotium. Verus enim, & perfectus amor, ut Laurentius (b) Justinianus docet, semper studet prævenire dilectum, non parcat sibi, non corpori requiem, non somnum oculis, non præstat palpebris dormitationem. In sui latitudine corporis corporales quærit latebras, fugit publicum, hominum consortia devitat, notorum facies declinat, ut licentius suspiriis, gemitibus inenarrabilibus, singultibus, & quibusdam amoris nutibus suum quem diligit valeat advocare dilectum.

METRUM VIII.

Surgit amor, jactatque faces, & spicula vibrat.
Mergit ut æquoreis lumina Phœbus aquis.

a Gilbert. ser. 8. in Cantic. b Laur. Justinianus de casto connub. Verbi, & animæ. cap. 13.

Cumque serenato luceſcunt ſidera cœlo,
 Cœcaque nocturno frigore terra riget:
 Tunc amor arcanis populatur viscera flammis,
 Pectora tunc rapidis ignibus uſta calent.
 Lumine nempè novo nox ambitioſa refulget,
 Gaudet & occulta luce referre diem.
 Flammeſcunt gelida tremulis ſplendoribus umbra,
 Et polus ætherea mittit ab arce faces.
 Squammigerum ſtupet omne genus, luditque per undas,
 Dum natat in vitreo pendulo flamma mari.
 In tenebris ardens ſcintillat pectus amanti,
 Noctè vigent flammæ, noctè triumphat amor,
 Quod ſi feſſa iuvat componere membra ſopore,
 Tunc magis ardenti fulminat ille manu.
 Fulminat, & tantis languescunt pectora flammis,
 Languet ut in calidis ſoſculus uſtus agris.
 Nuper noctè meas urebat flamma medullas,
 Ætne non potuit ſevior eſſe roguſ.
 Dumque ardens jaceo, dum languero multa volutans,
 Dormio ſub vili tegmine ſtratuſ humi.
 Tunc mihi languenti miſit bona ſomnia Numen:
 Somnia formoſo candidiora die.
 Conſtitit ante oculos ſpecies veneranda puella,
 E ſuperum facies prodidit eſſe choro.
 Induerat Tyrio diſtinctam murice veſtem,
 Textili & intactas cinxerat igne nives.
 Stellantes oculi, miſeri duo fulmina cordis,
 Iactabant rapidos frontis ab arce rogos.
 Dextera fulgebat viridi ſtellata ſmaragdo,
 Ornabat niveum plurima bacca ſinum.
 Prætereo gemina radiantes aure pyropoſ,
 Albaque purpureis lilia picta genis.
 Mitto quod Eoiſ certarent labra coralliſ,
 Et rutilaſ premerent aurea ſerta comas.
 Hærebam tantæ pellectuſ imagine formæ,
 Fundebamque humileſ, ore tacente, preceſ.

*Nec mora : tam lacrymas , jam mollia verba parabam ,
 Queis mihi tantus erat conciliandus amor .
 Illa sed insolitas spargens furibunda favillas ,
 Hos mihi terrificos edidit ore sonos .
 Gloria summa poli , soboles primæva Tonantis ,
 Non soleo ignavos sacra docere viros .
 Delicia , fateor , mihi sunt humana propago ,
 Ni inficerent animum , deprimerentque solo .
 Dixi etiam quondam , Nox est mea sola voluptas ,
 Nec nisi qui vigilant , me reperire queunt .
 Nocte micat mea lux , mihi sidera lumine cedunt ,
 Ataque fit radius Cynthia victa meis .
 Ipse meo fulgens Titan aspirat honori ,
 Et recreo flammâ splendidiore polum .
 Cum mea lux fulget , cum spargo per aëra flammæ ,
 Veritur in clarum nox tenebrosa diem .
 Cumque meo humanum perfundo lumine pectus ,
 Dignus homo est superum conditione frui .
 Vix ea , cum subito tenues dilapsa per auras
 Aufugit , heu ! lacrymis non revocanda meis .
 Tunc votis frustrata suis mens excidit , omnis
 Me virtus liquit , destituitque sopor .
 Et dixi recolens felicitatis gaudia somni ,
 Solus erit Sophia dignus amore vigil .*

II. Verè autem vigil est , qui soli Deo jugiter vigi-
 lat : qui cor suum sedulò præparat ad aperiendum illi
 quacunque hora pulsaverit. Ideò vigiliis noctis custodi-
 mus , in quatuor partes nocturnum officium dividentes ,
 in tres videlicet Nocturnos , & Laudes , quia , ut ob-
 servat (c) Innocentius Papa , munire cor debemus
 contra quatuor hostes animæ , contra fallacias dæmo-
 num , contra versutias hominum , contra carnales con-
 cupiscentias , contra sæculares illecebras , ut sic semper
 parati simus , cum vocem sponsi pulsantis audierimus .
 Cæterum vigilat Domino , ait (d) quidam doctus , &

c Innoc. III. ser. 3. de Apostolis. d Simon de Cassia l. 15. de gestis Salyat. c. 23

pius Scriptor, qui ad ipsum de luce fidei, atque veritatis suspirat, & ad ipsum tota intentione se tollit. Vigilat Domino, qui omnem animæ atque corporis beatitudinem in ipso sitit habere. Domino solum vigilat, qui propter ipsum segregatur à mundo, & animæ similiter, & corporis solitudinem quærit, & devitat humana consortia, ne vigilia præpediatur divina. Hoc enim dicebat David orans oratione pauperis, dum ejus anima anxietur coram Domino: *Vigilavi, & factus sum sicut passer solitarius in tecto.* Notissima est illa Domini nostri exhortatio: *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem.* Et quis hoc dixerit, scitis, scribit mellito calamo (e) Bernardus, & tempus scitis: Domini enim est verbum istud, instante jam Passione sua; *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem, quoniam undique circumdati estis tentationibus: unde & legistis quia tentatio est vita hominis super terram.* Itaque si tot tentationibus plena est vita nostra, ut non immeritò tota ipsa tentatio debeat appellari, pervigili circumspeditione opus est & oratione, ne inducamur in eam. Ipsa vigilantia omnia reddit facilia, carnem spiritui subjicit, vitia comprimit, mentem elevat, divini amoris ignem accendit, & nutrit. Nonnè Patres nostri in custodiendis vigiliis supra modum solliciti admiranda potius quam imitanda vigilantie reliquerunt exempla? Homines erant similes nobis, passibiles: Unde ergo, rursus (f) Bernardi mel propino, unde in tanta fragilitate tanta constantia? Unde in hominibus tam spiritualis mens, tam fervens charitas, animus tam robustus? Planè spiritus erat, qui adjuvabat infirmitatem eorum, per quem diffundebatur in cordibus ipsorum fortis charitas ut mors, imò & fortior morte. Cujus ô si & nos participes inveniamur! Ecce enim molestus est nobis pœnitentiæ labor, corporis afflictio gravis: abstinentia onerosa, in vigiliis dormitat anima nostra præ

e Bernard. serm. 5. in Ps. Qui habitat, f Idem serm. 2. de S. Andrea.

radio, non ob aliud sanè, quam propter inopiam spiritus. Ipse enim, si adesset, adjuvaret sine dubio infirmitatem nostram. Hæc ille, qui deinde hortatur nos ad quærendum hunc spiritum, ut spiritum suum in nobis augeat, qui jam primitias dedit: & quem per Dei gratiam jam nos habere confidimus; abundantius habeamus. Modus verò querendi, & inveniendi hunc spiritum, ipsæ vigiliæ sunt. Et quoniam cœpimus inter Bernardi flores spatari, ad aliam arcolam te duco, mi carissime lector. Aude doctorem inclytum interrogare, ut olim Christum adolescens: *Qui* faciendo Spiritum sanctum possidebo? Audi nunc (*g*) respondentem. Custodiendæ sunt vigiliæ noctis super gregem cogitationum, & actionum nostrarum, ut si in prima vigilia, vel secunda, vel tertia Dominus venerit, paratos nos inveniat. Benè profectò. Nam spiritus ubi vult spirat, & nescis unde veniat, aut quò vadat. Sed quænam sunt istæ vigiliæ, quas custodire debemus?

III. Prima vigilia, ait ille, est rectitudo operis, ut ad hanc quam jurasti Regulam omnem vitam exæquare coneris, nec transgrediaris terminos quos posuerunt patres tui in omnibus viæ & vitæ hujus exercitiis, non declinans ad dexteram, neque ad sinistram. Secunda vigilia, puritas intentionis, ut simplex oculus totum corpus lucidum faciat, ut quidquid feceris, propter Deum facias, & ad locum unde exeunt gratiæ revertantur, ut iterum fluant. Tertia est custodia unitatis, ut in congregatione positus voluntates aliorum tuis voluntatibus anteponas, ut non solum sine querela, sed & cum gratia inter fratres maneat portans omnes, orans pro omnibus. His tribus vigiliis ita peractis veniet manè, & videbis gloriam Domini: Veniet dies, quæ melior est in atriis Domini super millia. De quatuor item vigiliis mysticè Claudius Seisellus diffusè agit in libro de triplici statu viatoris p. 2. trac. 2.

g Idem ferm. 3. in vigl. Nativit. Domini.

ubi de singulis earum horis egregiè. Hic sisto: & ad matutinas Laudes edisserendas propero, si prius hoc caput aurea sententia Sancti (b) Isaaci Presbyteri consignavero, quam utinam omnium Religiosorum cordibus inscribere, imò exculpere possem. Is in libro de contemptu mundi, Noli, inquit putare ô homo, quod inter omnes operationes Monachorum sit alia, quamlibet sancta, conversatio major vigiliis nocturnis. Monachum perseverantem in vigiliis cum mentis discretionem, ne respicias illum sicut carne ferventem. Hoc utique Angelici ordinis opus est, non humanum. Impossibile est autem quod illos, qui semper in huiusmodi continentia versantur, dimittat Deus sine magnis bonis propter eorum vigilantiam. Anima, quæ in vigiliis laborat, & perseverat, quasi Cherubim oculos habet, quibus semper intueatur cœlestem contemplationem. Qui somno obstat, & naturæ violentiam infert, singulisque noctibus preces offert, ille solus novit virtutem. Hæc, & alia plura Sanctus Isaacius, quem de Syriæ partibus ad Spoletanam urbem venisse, ibique mirabiliter vixisse Magnus (i) Gregorius asseverat.

CAPUT V.

DE LAUDIBUS.

§ I.

An Laudes sint officium distinctum à Nocturnis. Matutini nomen æquivocum. Laudes incipiente crepusculo persolvendæ sunt. Quid sit crepusculum, quæ ejus duratio.

I. **D**E matutinis Laudibus verba facturis illud in primis examinandum se offert. An officium nocturnum ab ipsis Laudibus distinguatur: quod sub

b Isaac de contemptu mundi c. 31. i Greg. l. 3. dialog.